

Castell de Castelltallat

Sant Mateu de Bages

Ubicació

Comarca: Bages
Lloc/Adreça: Demarcació de Castelltallat
Emplaçament Carretera BV-3003 i continuar per subsegüent pista fins uns 4 km.
Alçada: 893

Coordenades:

Latitud: 41.79392
Longitud: 1.63254
UTM Est (X): 386384
UTM Nord (Y): 4627799

Classificació

Número de fitxa 08229 - 310
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Jaciment arqueològic
Estil / època: Antic Ibèric Medieval
Segle IVaC-XIII
Estat de conservació Bo
Notes de conservació: Ruïnes ben conservades
Protecció Legal
Tipus de protecció: BCIN
Europea – Atributs National Monument Record – Defensa
inspire:
Observacions protecció: BCIN (reg. 1509-MH-ZA; decret BOE 5-5-1949)
Data aprovació: dv., 22/04/1949 - 12:00
Número inventari CCAA 12266 IPA 1705
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Científic
Titularitat Pública

Titular: Bisbat de Vic
Fitxes associades:
Església parroquial de Sant Miquel de Castelltallat
Autoria de la fitxa Jordi Piñero Subirana
Data de registre de la fitxa: dc., 19/07/2017 - 02:00

Descripció

Restes de l'antic castell de Castelltallat situades al capdamunt d'un turó, juntament amb l'església de Sant Miquel de Castelltallat i, des de fa uns anys, l'Observatori Astronòmic. El conjunt ocupa una superfície de planta més o menys quadrada d'uns 20 x 20 metres. S'hi poden diferenciar diverses fases constructives. De la primera etapa (878-948) se'n conserven els fonaments d'una torre de planta quadrada, arrebossada amb morter de calç, que està situada al vessant nord-est del turó. A mitjan segle X se li va adossar una construcció rectangular allargassada a la part més alta, junt amb una sèrie de petits habitatges amb les seves llars de foc que podrien pertànyer als seus constructors. Aquestes primeres edificacions conformaven la fesomia del castell en els seus inicis. Cap a mitjan del segle XI es construí el recinte murallat que forma la planta actual. El castell tenia com a elements destacats l'antiga torre i la sala rectangular adjacent, i el nou espai es va anar compartimentant en diferents àmbits, amb la construcció d'una nova sala a ponent i un pati central que patiria una reducció progressiva de l'espai. La resta de murs i estructures corresponen a diferents ampliacions i remodelacions dels segles XII-XIII. L'abandó del castell es produí cap a finals del segle XIII o inicis del XIV, amb una ocupació esporàdica al segle XVII, quan sembla que s'utilitzà el pati com a zona de conreu.

Observacions:

(continuació de l'apartat història) Segons una hipòtesi proposada per l'estudiós Josep BASTARDAS (2014), entorn de 1130 aquest castell i altres llocs de la serra de Castelltallat dominades pels Cardona (Claret dels Cavallers i Vilalta, així com la zona de la Sala i ca l'Eloi) haurien entrat sota l'òrbita de l'Orde del Temple. Possiblement no hauria estat per gaires anys, de manera que quan aquest orde va ser dissolt, a principis del segle XIV, ja no hi tindrien una presència directa. La propietat hauria passat de nou als Cardona, que que n'haurien conservat el domini directe. A partir d'aquest moment, segons les dades arqueològiques, el castell és abandonat i es produeix el seu enrunament progressiu. L'any 1314 el castell de Castelltallat fou inclòs entre els que passaren a formar part del vescomtat cardoní. Posteriorment, quan Pere el Cerimoniós va crear el comtat de Cardona el 1375 hi va incloure el castell de Castelltallat, que també va passar a formar part del Marquesat a partir de finals del segle XV. Els Cardona passaren a exercir-hi tota la jurisdicció civil i criminal probablement per usurpació i no pas per compra, la qual cosa va crear un greu conflicte ja en època de Jaume I. Durant aquest període apareix esmentat el cavaller Jaume Soler com a castlà de Castelltallat els anys 1314 i 1347, i ja en el segle XVI es documenta Bernat de Peguera amb aquest mateix càrrec. Les característiques i l'evolució del castell es coneixen sobretot gràcies a les campanyes d'intervencions arqueològiques dutes a terme entre els anys 1999 i 2001, motivades pel projecte de construcció d'un observatori astronòmic per part de l'Agència de Promoció Turística de la Diputació de Barcelona. Les excavacions van ser fetes el 1999 per la Diputació de Barcelona i els anys posteriors els treballs foren encarregats a l'empresa Arqueociència. Segons la tradició oral, l'església va ser bastida en part aprofitant les pedres dels antics edificis del castell.

Història

Les intervencions arqueològiques han permès constatar l'existència d'un assentament ibèric al cim d'aquest turó, del qual s'han documentat sitges i alguns murs de poca entitat, amb una cronologia que va del segle IV al III aC. El castell de Castelltallat es troba documentat per primera vegada l'any 937 amb la denominació de castro Montedono, tot i que ja hem dit que els testimonis arqueològics permeten afirmar que el seu origen és anterior, com a mínim de finals del segle IX. L'any 948 el comte dóna a Santa Cecília de Montserrat unes parellades i diferents terres que té a "Archa" i "Mulier Mortua", llocs situats al comtat de Manresa i en terme del "castro Montedonno". Durant tot el segle X es continua mantenint aquesta denominació fins que en una donació datada del 996 es comença a utilitzar la denominació de "castrodon, qui dicitur Castro tallato". Més endavant en algun cas s'utilitza la forma llatinitzada castroscisso. Era un castell termenat. Andreu Galera planteja la hipòtesi que a partir d'un únic terme castral de grans dimensions, el Montdó, es generessin a partir del darrer quart del segle X altres termes més petits: el de Castelltallat, el del castell de Sant Mateu i el de Fals. El domini eminent del Castelltallat era en mans dels comtes de Barcelona que tenien moltes propietats en el terme d'aquest castell, com ho demostren les donacions comtals al monestir de Santa Cecília de Montserrat fetes a mitjan segle X i pel fet que es tracta d'un dels castells que la comtessa Ermessenda va empenyorar el 1023 al seu fill Berenguer Ramon I com a garantia de la pau que havien signat. El domini feudal havia estat confiat a la casa vescomtal de Cardona (ja consta així l'any 1010) dins l'òrbita de la qual es va mantenir fins a època moderna. Al segle XI hi ha documentada una família de castlans que es cognominava Castelltallat i que apareix als diversos actes de la família vescomtal de Cardona, ja sigui com a testimonis o com a marmessors. La principal i gairebé única figura d'aquesta dinastia de castlans fou Ermemir de Castelltallat, fill de Bel·lúcia, que entre 1039 i el 1050 jurà fidelitat al comte de Barcelona Ramon Berenguer I i a la seva muller Elisabet pels honors comtals i concretament per la parròquia de Castelltallat. Després ja no es troba documentada una línia clara de castlans. L'historiador Andreu Galera fa referència a Ermemir de Castelltallat com a membre del grup de "fideles" que envoltava el vescomte de Cardona i que amb els seus fills es trobava entre els caps de llinatge vescomtal a la primera meitat del segle XI. Aquesta família s'expandí amb la tinença d'altres castells situats al comtat de Manresa. Entorn de l'any 1080 el castlà de Castelltallat era Bernat Berenguer, que va jurar fidelitat al vescomte Folch II de Cardona pels castells de Castelltallat i de Molsosa. L'any 1156 el castell de Castelltallat apareix en mans de Ramon de Cardona que, segons Serra Vilaró, era un fill bastard del vescomte cardoní, per la qual cosa sembla clar que en aquell moment el castell es trobava sota el domini directe de la casa de Cardona que en podia disposar de manera lliure. (continua a l'apartat observacions)

Bibliografia

BASTARDAS, Josep (2014). De les terres de Domenic als termes de Castelltallat, Fals i Camps. Una visió històrica sobre els dominis senyorials d'aquest territori des de l'època carolíngia fins a l'època moderna (ss. X-XVI). Treball inèdit. BENET, Albert; MAZCUÑAN, Alexandre; JUNYENT, Francesc (1984). "Castell de Castelltallat", Catalunya Romànica, vol. XI "El Bages", Barcelona, Fundació Enciclopèdia Catalana, p. 456-457. BENET, Albert; DUOCASTELLA, Anna M. (1988). "Sant Mateu de Bages", Història del Bages, Manresa, Parc Edicions Selectes, p. 407-408. CATALÀ, Pere; A.P. (1976). "Castells de Sant Mateu de Bages -o de les Planes-, Saló, Meià i Claret"; Els Castells catalans, vol. V. Barcelona, Rafel Dalmau Editors, p. 759 - 771. SITJES MOLINS, Xavier (2013). Els castells i torres medievals del Bages, Centre d'Estudis del Bages, Col·lecció Monogràfics, 29, Manresa, p. 58-60. VILA, J.M. (1999). Sant Miquel de Castelltallat - Turo Sobre l'Església. Treball inèdit a l'Arxiu Servei d'Arqueologia i Paleontologia. Núm. Reg. 2610. Vila, G.; Vila, J.M.; Cantos, J.A.; Fauquet, J. (1999-2003): Memòria de les Intervencions arqueològiques al Castell de Castelltallat. Treball inèdit a l'Arxiu del Servei d'Arqueologia i Paleontologia. N. 4912 (4 vol.) Web Ajuntament de Sant Mateu de Bages (castell de Castelltallat): http://www.santmateudebages.cat/index.php?tipus=5&info=541&menu=129&cat=202&cat_dir=192

